

**SMJERNICE ZA UTVRĐIVANJE PROCESA PROIZVODNJE I OZNAČAVANJA
HRANE PROIZVEDENE BEZ GENETSKI MODIFICIRANIH ORGANIZAMA
(GMO)**

Potreba za donošenjem Smjernica

Smjernice za utvrđivanje procesa proizvodnje i označavanja hrane proizvedene bez genetski modificiranih organizama (GMO) nastale su kao rezultat sastanka ministara odgovornih za poljoprivredu u široj regiji Dunava, koji je održan na inicijativu Ministarstva poljoprivrede i okoliša Republike Slovenije i Dunav soja inicijative 23. kolovoza 2013. godine u Moravskim Toplicama, na kojem su razgovarali o implikacijama regionalne suradnje za proteinsku sigurnost u dunavskoj regiji. Ministri su potpisali zajedničku deklaraciju u kojoj su se, među ostalim, suglasili da je potrebno „naglasiti slobodu izbora potrošača uspostavljanjem transparentnog međunarodnog standarda za praćenje proizvodnje, kontrolu i sustav certificiranja i označavanja proizvoda oznakom „bez GMO-a“ (*GMO-free*) za proizvode na bazi biljaka, prerađevina i proizvode životinjskog podrijetla“.

Tim iz austrijske Savezne agencije za okoliš (*Umweltbundesamt*), u bliskoj suradnji s Njemačkom organizacijom za međunarodnu suradnju (*Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit – GIZ*) i Dunav soja inicijative, bio je odgovoran za koordiniranje i predsjedanje participativnim stručnim procesom uspostave Standarda za označavanje prehrambenih proizvoda bez GMO-a, kao i povezanog kontrolnog sustava za dunavsku regiju.

Uz podršku GIZ-ovog projekta čiji je cilj jačati ekonomsku, ekološku i socijalno održivu proizvodnju soje bez GMO-a u odabranim područjima dunavske regije, osnovana je Tehnička radna skupina Bosne i Hercegovine za pregled i razmatranje predloženog označavanja hrane proizvedene bez GMO-a i kontrole proizvodnje bez GMO-a temeljene na riziku. U Tehničkoj radnoj skupini bili su predstavnici: Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine, Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske i Vijeća za GMO Bosne i Hercegovine.

Konačni tekstovi smjernica pod nazivom:

- a) Standard za utvrđivanje procesa proizvodnje i označavanje hrane proizvedene bez genetski modificiranih organizama (GMO)
- b) Standard za kontrolu proizvodnje bez genetski modificiranih organizama (GMO) temeljene na riziku

dostavljeni su zemljama dunavske regije radi primjene, naročito zemljama koje još nemaju vlastite nacionalne pristupe označavanju i kontroli proizvoda bez GMO-a.

Pozvane su i sve ostale europske zemlje zainteresirane za uspostavu sustava označavanja i kontrolu proizvoda bez GMO-a da koriste ove konačne tekstove smjernica.

Na temelju članka 17. stavka (1), članka 53. stavka (3), članka 54. stavka (1), toč. a), b) i g) i članka 56. stavka (3) Zakona o hrani („Službeni glasnik BiH“, broj 50/04), članka 61. Zakona o upravi („Službeni glasnik BiH“, br. 32/02 i 102/09) i članka 36. Pravilnika o pružanju informacija potrošačima u hrani („Službeni glasnik BiH“, broj 68/13), ravnatelj Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine d o n o s i

SMJERNICE ZA UTVRĐIVANJE PROCESA PROIZVODNJE I OZNAČAVANJA HRANE PROIZVEDENE BEZ GENETSKI MODIFICIRANIH ORGANIZAMA (GMO)

Članak 1. (Predmet)

(1) Smjernicama za utvrđivanje procesa proizvodnje i označavanja hrane proizvedene bez genetski modificiranih organizama - GMO (u daljnjem tekstu: Smjernice) uređuju se uvjeti za hranu čije označavanje, prezentiranje, oglašavanje i poslovna dokumentacija ukazuju na to da je proizvedena bez korištenja GMO-a ili proizvoda koji su nastali ili se sastoje od njihⁱ. To u svakom slučaju podrazumijeva formulacijeⁱⁱ kakve su sljedeće: „proizvedeno ili obrađeno bez genetičke tehnologije“, „bez genetičkog inženjerstva“, „genetski nemodificirano“, „bez GMO-a“, „bez genetičke tehnologije“ ili „bez korištenja genetičke tehnologije“, kao i termine poput sljedećih: „u prehrani nije korištena genetski modificirana hrana za životinje“ i slično.

(2) Popis konkretnih termina koji se koriste u različitim zemljama dan je u Aneksu ovih Smjernica.

(3) Ako su ispunjeni potrebni uvjeti, treba omogućiti da certificirani organski proizvodi budu označeni kao proizvodi bez GMO-a sukladno Smjernicamaⁱⁱⁱ.

Članak 2. (Cilj)

(1) Smjernice se donose kako bi se osigurala sljedivost, transparentnost i kontrola proizvodnih procesa, te zaštita interesa potrošača.

(2) Smjernicama se utvrđuju pravila za proizvodnju bez GMO-a za sve faze u hranidbenom lancu, kao i za korištenje termina kada je riječ o proizvodnji bez GMO-a za potrebe označavanja, prezentiranja i oglašavanja.

(3) Smjernice treba primjenjivati i koristiti kao dio paketa koji također obuhvaća Smjernice za kontrole proizvodnje bez GMO-a temeljene na riziku. Kada je to primjenjivo, ova se smjernice povezuju.

Članak 3. (Definicije)

Pojedine definicije u smislu ovih Smjernica imaju sljedeće značenje:

- a) „proizvodnja bez GMO-a“ podrazumijeva primjenu proizvodnih procesa u skladu s pravilima navedenim u Smjernicama u svim fazama proizvodnje, prerade, marketinga i prijevoza hrane i stočne hrane;
- b) „bez GMO-a“ označuje da potječe iz proizvodnje bez GMO-a ili je u vezi s ovakvom proizvodnjom;
- c) „rukovoditelj“ je pojedinac ili subjekt zadužen za postizanje usklađenosti s pravilima iz ovih Smjernica u gospodarskom subjektu kojim rukovodi;
- d) „biljna proizvodnja“ je proizvodnja proizvoda od poljoprivrednih biljaka;
- e) „stočarska proizvodnja“ je uzgoj ili držanje životinja (uključujući ribe, gmazove i vodozemce) za proizvodnju hrane, vune, kože ili krzna ili za druge proizvodne svrhe. To ne uključuje: divlje životinje, životinje se koriste u sportskim i kulturnim događajima (predstave), eksperimentalne i laboratorijske životinje i beskralježnjake;
- f) „akvakultura“ je uzgoj ili gajenje vodenih organizama korištenjem tehnika koje služe za povećanje proizvodnje danih organizama preko granica prirodnog kapaciteta okružja;
- g) „razdoblje zamjene (konverzije)“ je prelazak na proizvodnju bez GMO-a u određenom razdoblju, tijekom kojega se primjenjuju odredbe u vezi s proizvodnjom bez GMO-a;
- h) „označavanje“ podrazumijeva svaku riječ, podatak, robni žig, zaštićeni naziv i slikovni ili simbolički prikaz koji se odnosi na proizvod i koji se nalazi na bilo kojem pakiranju, ispravi, obavijesti, etiketi, prstenu ili privjesnici, a koji prati ili se odnosi na ovaj proizvod ili na njega upućuje;
- i) „reklamiranje“ je bilo kakva komunikacija ili predstavljanje u javnosti u vezi s trgovinom i poslovanjem u kojem postoji namjera ili mogućnost oblikovanja i utjecanja na mišljenje, uvjerenje ili ponašanje kako bi se neposredno ili posredno promicala prodaja proizvoda bez GMO-a;
- j) „promocija“ je predstavljanje hrane, posebno njezinog oblika, izgleda ili pakiranja, materijala za pakiranje, način na koji su ti materijali raspoređeni i položaja u kojem se prikazuju;
- k) „certifikacijsko tijelo“ je neovisna treća strana koja obavlja poslove inspekcije i certifikacije u području proizvodnje bez GMO-a, u skladu s odredbama ovih Smjernica;
- l) „proizvodi za zaštitu bilja“ su proizvodi koji se koriste za zaštitu bilja, sredstva za suzbijanje štetnih organizama ili za sprječavanje djelovanja tih organizama. Kada se radi o Smjernicama, uzete su u obzir aktivne tvari proizvoda za zaštitu bilja;
- m) „genetski modificirani organizam (GMO)“ jest organizam, izuzev ljudskoga, u kojem je genetski materijal izmijenjen na način koji se ne može postići prirodnim razmnožavanjem ili prirodnom rekombinacijom;
- n) „proizvedeno iz GMO-a“ označuje da je u cijelosti ili djelomično nastalo iz GMO-a,

- ali ne sadrži niti se sastoji od GMO-a;
- o) „proizvedeno od GMO-a“ označuje da je nastalo od GMO-a kao posljednjeg živog organizma u proizvodnom procesu, ali da se ne sastoji od GMO-a, ne sadrži i nije proizvedeno iz GMO-a;
 - p) „organizacija“ je skupina gospodarskih subjekata iz istog ili različitih sektora proizvodnje bez GMO-a;
 - r) „kritične sastavnice“ su poljoprivredne biljke koje imaju genetski modificirane sorte i hibride i koje se gaje, te sirovine ili proizvodi koji sadrže ili se sastoje od tih gajenih biljaka, kao i sastojci hrane životinjskog podrijetla i sastojci hrane kao što su enzimi, aditivi i drugi koji nisu označeni sukladno s Uredbom Europskog parlamenta i Vijeća br. 1829/2003 od 22. rujna 2003. godine o genetski modificiranoj hrani i hrani za životinje (u daljnjem tekstu: Uredba br. 1829/2003), ali se mogu proizvesti od GMO-a.

PROPISI U PODRUČJU PROIZVODNJE

Članak 4.

(GMO i proizvodi proizvedeni od ili pomoću GMO-a)

(1) Hrana: GMO i proizvodi koji nastanu iz ili od GMO-a¹ neće biti korišteni za prehranu, aditive ili pomoćna sredstva u preradi hrane.

(2) Hrana za životinje i drugi proizvodi: GMO i proizvodi koji se proizvedu iz GMO-a neće biti korišteni kao hrana za životinje, aditivi ili pomoćna sredstva za preradu hrane za životinje, sredstva za zaštitu bilja, gnojiva, sredstva za kondicioniranje zemljišta, sjeme, vegetativni propagacijski materijal, mikroorganizmi i domaće životinje u proizvodnji bez GMO-a.

(3) Zabrana korištenja iz st. (1) i (2) ovoga članka ne odnosi se na veterinarske medicinske proizvode proizvedene od ili pomoću GMO-a namijenjenih za hranu i stočnu hranu.

Članak 5.

(Certifikat ili potvrda o usuglašenosti s kritičnim sastavnicama)

Za jamstvo da u proizvodnji neće biti korišteni GMO-i ili proizvodi nastali iz GMO-a rukovoditelj treba osigurati da proizvodi ili sastojci nisu označeni prema propisima Europske unije, odnosno Uredbi br. 1829/2003 i Uredbi Europskog parlamenta i Vijeća br. 1830/2003 od 22. rujna 2003. godine o sljedivosti i označavanju GMO-a i sljedivosti prehrambenih proizvoda i hrane za životinje proizvedenih od GMO-a (u daljnjem tekstu: Uredba br. 1830/2003), dok je za proizvode koji ne potpadaju pod ove propise potrebno osigurati certifikat za kritične sastavnice ili potvrdu o usuglašenosti proizvodnje bez GMO-a.

¹ Primjeri proizvoda proizvedenih od GMO-a: vitamin C ili enzim koji je proizveden od genetski modificiranog mikroorganizma

Članak 6.

(Dokaz o nekorisćenju GMO-a ili proizvoda proizvedenih od GMO-a)

U cilju dokazivanja da nisu korišteni GMO-i ili proizvodi koji nastaju od GMO-a (u vezi s proizvodima koji ne obuhvaćaju hranu i hranu za životinje ili proizvodima koji nastanu od GMO-a), rukovoditelji su dužni osigurati od dobavljača potvrdu da isporučeni proizvodi nisu proizvedeni iz ili od GMO-a, ako proizvode koji nisu bez GMO-a koriste ili nabavljaju od trećih osoba. Ta se potvrda ne zahtijeva za proizvode za čiju se bilo koju metodu koja se primjenjuje u praksi, prema posljednjim saznanjima, ne može reći da ukazuje na to da su GM proizvodi, da sadrže GMO-e ili su proizvedeni iz ili od GMO-a (primjerice, za čiste minerale, mineralna gnojiva, kemijski sintetizirane tvari iz proizvoda za zaštitu bilja ili specifične biljne ili životinjske vrste i mikroorganizme).

Članak 7.

(Opći zahtjevi)

(1) Cjelokupnim poljoprivrednim gospodarstvom upravlja se sukladno Smjernicama za proizvodnju bez GMO-a, s tim što:

- a) poljoprivredno gospodarstvo može biti podijeljeno na jasno odvojene jedinice ili, kada se radi o akvakulturi, na mjesta proizvodnje kojima se ne upravlja u cijelosti prema odredbama o proizvodnji bez GMO-a. U stočarskoj proizvodnji te jedinice trebaju biti istaknute kao drukčiji proizvodni sektor. U slučaju akvakulture, moguće je uključiti iste vrste, pod uvjetom da su mjesta proizvodnje prikladno odvojena. Kada se radi o biljkama, koriste se različite sorte ili hibridi koje je moguće razlikovati;
- b) kada se, u skladu s točkom a), svim jedinicama na gospodarstvu ne upravlja po pravilima o proizvodnji bez GMO-a, rukovoditelj razdvaja površinu, stoku i proizvode koji se koriste za potrebe jedinica bez GMO-a ili se u njima proizvode od površine, stoke i proizvoda koji se ne koriste u jedinicama bez GMO-a ili se u njima proizvode, vodeći o tome odgovarajuću evidenciju najmanje za posljednjih pet godina, kako bi se pokazalo da su odvojeni.

(2) Prerađivački pogoni trebaju ispunjavati sljedeće zahtjeve:

Proizvodnja prerađene, genetski nemodificirane hrane ili hrane za životinje pogodne za proizvodnju hrane bez GMO-a odvaja se prostorno ili vremenski od proizvodnje prerađene hrane ili hrane za životinje koja sadrži GMO-e i koja nije pogodna za proizvodnju hrane bez GMO-a.

Članak 8.

(Posebni zahtjevi u vezi s hranom)

(1) Sjeme ili sadni materijal za vegetativno razmnožavanje:

U proizvodnji hrane biljnog podrijetla dopušteno je koristiti biljke čije sjeme ili vegetativni propagacijski materijal nije genetski modificiran i za koje ne postoji rizik od prisutnosti GMO-a u poljoprivrednim proizvodima.

(2) Stočarstvo:

U proizvodnji hrane mogu biti korišteni samo životinjski sastojci poljoprivrednog podrijetla, uključujući i akvakulturu, koji potječu od domaćih životinja koje nisu GMO-i i za čiju su ishranu od samoga rođenja, ili u slučaju sisavaca nakon prestanka sisanja, korišteni proizvodi sukladni sa Smjernicama.

Akvakultura bez GMO-a mora biti temeljena na uzgoju mlađi koja potječe iz genetski nemodificiranih priplodnih jedinki.

(3) Pčelarstvo:

Za pčelinje proizvode poput meda, matične mliječi i polena može se smatrati da su bez GMO-a samo ako na tri kilometra od lokacije pčelinjih košnica nema poljoprivrednog zemljišta s genetski modificiranim biljkama (uključujući i eksperimentalna ogledna polja). Ograničenje se primjenjuje tijekom cjelokupne sezone pčelinje ispaše. Tvari koje se koriste za ishranu pčela ne smiju biti genetski modificirane po podrijetlu. Kada je riječ o pčelama, nije određeno razdoblje zamjene (konverzije).

Članak 9. (Razdoblje zamjene)

Životinje koje od samoga rođenja nisu uzgajane sukladno Smjernicama, ili u slučaju sisavaca nakon prestanka sisanja, moraju proći sljedeća razdoblja, odnosno prijeći na ishranu hranom za životinje bez GMO-a, prije no što je proizvod koji je proizveden od tih životinja ili ih sadrži moguće plasirati na tržište sukladno Smjernicama:

- a) cjelokupno razdoblje tova za svinje (s početnom najvećom težinom od 35 kg);
- b) tri mjeseca u slučaju stoke koja se koristi za proizvodnju mlijeka, a dva tjedna u slučaju nabave nove krave koja već daje mlijeko za obnovu stada;
- c) šest tjedana u slučaju peradi koja se koristi za proizvodnju jaja;
- d) pilići ne smiju biti stariji od tri dana pri zamjeni na tov peradi bez GMO-a;
- e) cjelokupno razdoblje tova životinja koje se uzgajaju u vodi;
- f) najmanje jednu godinu prije klanja u slučaju životinja koje se koriste za proizvodnju mesa ili najmanje tri četvrtine njihovog životnog vijeka, za životinje čiji je životni vijek kraći od jedne godine.

Članak 10. (Iznimke)

(1) Ako hrana koja sadrži više od jedne sastavnice ne ispunjava u cijelosti zahtjeve hrane bez GMO-a, na popisu sastavnica može se deklarirati jedna ili više sastavnica oznakom „bez

GMO-a“ (*GMO-free*). Oznaka „bez GMO-a“ može biti korištena samo ako sve sastavnice ispunjavaju ove zahtjeve propisane Smjernicama.

(2) Hrana također može biti označena oznakom „bez GMO-a“ ako sadrži manje od 1 % sastavnica životinjskog podrijetla koje ne ispunjavaju u cijelosti kriterije ovih Smjernica. Ipak, takve sastavnice ne smiju biti označene prema uredbama EU-a br. 1829/2003 i br. 1830/2003. Svaka sastavnica prehrambenog proizvoda može biti ocijenjena jedino kao potpuno usuglašena ili kao neusuglašena sa Smjernicama.

(3) U slučaju prehrambenih aditiva, pomoćnih sredstava, aroma, enzima, aminokiselina i ostalih mikronutrienata, kao i vitamina, kada na tržištu ne postoje tvari, osim onih koje su proizvedene pomoću GMO-a, ove tvari mogu biti korištene ako su uvrštene na popis Europske komisije u skladu s člankom 22.(2) g), a u vezi s člankom 37.(2) Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 od 28. lipnja 2007. godine o organskoj proizvodnji i označavanju organskih proizvoda i stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 2092/9.

DOKAZ O NEKORIŠTENJU GMO-A

(Ovo poglavlje Smjernica usko je povezano sa Smjernicama za kontrolu proizvodnje bez GMO-a temeljene na riziku)

Članak 11.

(Dokaz rukovoditelja i/ili gospodarskih subjekata)

(1) Rukovoditelji i/ili gospodarski subjekti koji plasiraju hranu sukladno Smjernicama utvrđenom opisu na tržištu trebaju osigurati odgovarajuće dokaze za praćenje poštivanja postavljenih pravila definiranih Smjernicama. Oni trebaju dostaviti dokumentaciju u vezi s pripremom, tretiranjem, preradom i miješanjem hrane ili hrane za životinje kojom se potvrđuje da su ispoštovani propisani zahtjevi u pogledu korištenja ove tvrdnje. Odgovarajuća i sljedeća dokumentacija uključuje sljedeće:

- a) obvezujuće izjave opskrbljivača sirovinama o ispunjenosti preduvjeta za označavanje,
- b) izvješća o analizama ili dokumentaciju koja s dovoljnom sigurnošću pokazuje da su ispunjeni preduvjeti za označavanje,
- c) certifikat za svaku kritičnu sastavnicu (vidjeti Nacrt smjernica za kontrolu proizvodnje bez GMO-a temeljene na riziku).

(2) Aktivnosti rukovoditelja i/ili gospodarskih subjektata nadzire ovlašteno certifikacijsko tijelo.

Članak 12.

(Kontrola)

Sukladnost sa Smjernicama nadzire se u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucije. Kontrola ispravnosti proizvodnje, prerade i označavanja temelji se na samokontroli i

izvanjskoj kontroli, u skladu s ISO 17065 (vidjeti Smjernice za kontrolu proizvodnje bez GMO-a temeljene na riziku).

Članak 13.
(Samokontrola i izvanjska kontrola)

(1) Samokontrole (u skladu s odredbama Smjernica za kontrolu proizvodnje bez GMO-a temeljene na riziku) provode se kontinuirano kao dio zaduženja rukovoditelja i/ili gospodarskog subjekta korištenjem instrumenata za dokumentiranje i provođenje samokontrole.

(2) Izvanjsku kontrolu i certifikaciju kontinuirano provodi certifikacijsko tijelo koje je ovlašteno za kontrolu proizvodnje bez GMO-a i u skladu s ISO 17065. Kontrole se provode na osnovi rizika, uzimajući u obzir koncept kritičnih sastavnica (vidjeti Smjernice za kontrolu proizvodnje bez GMO-a temeljene na riziku). Procjene rizika i kontrole obavljaju se sustavno i na način koji omogućuje njihovu sljedivost.

Članak 14.
(Granična vrijednost)

(1) Slučajna i tehnički neizbježna prisutnost odobrenih GMO-a, kao i proizvodi proizvedeni iz i od odobrenih GMO-a, neće se uzimati u obzir ako se na osnovi kontrole može utvrditi sukladnost sa zakonodavstvom zemlje u kojoj se primjenjuju Smjernice sukladno uredbama EU br. 1829/2003 i 1830/2003, te ako se može dokazati da ovaj udio ne premašuje 0,9 % po sastojku. Cilj je zadržati prisutnost GMO-a u proizvodima s oznakom „bez GMO-a“ u najmanjoj mogućoj mjeri.

(2) Sadržaj GMO-a u bilo kojoj sirovini koja se koristi u proizvodnji hrane bez GMO-a ili hrane za životinje pogodne za proizvodnju bez GMO-a ne smije biti iznad 0,9 % po sastojku, pod uvjetom da je ta prisutnost slučajno i tehnički neizbježna.

(3) Onečišćenje odobrenim GMO-ima u količinama ispod granice mjerenja (0,1 % u pravilu) po sastojku općenito se smatra tehnički neizbježnim ili slučajnim.

Članak 15.
(Analitičko testiranje)

Analitički dokaz o odobrenim GMO-ima ili proizvodima proizvedenim iz ili od odobrenih GMO-a u opsegu iznad 0,1 % i ispod 0,9 % mora se smatrati povodom za provođenje kontrole efektivnosti mjera u smislu proizvodnje. To se primjenjuje i na evidenciju dobivenu iz postupaka kontrola GMO-a ili proizvoda proizvedenih iz ili od GMO-a. Laboratorij koji obavlja analizu mora biti ovlašten u skladu s ISO 17025 (vidjeti Standard za kontrolu proizvodnje bez GMO-a temeljene na riziku).

Članak 16.
(Uvjeti označavanja)

Uvjeti označavanja i reklamiranja navedeni u Smjernicama ne primjenjuju se ako se ova evidencija ne sačuva ili ako se ne može otkloniti opravdana sumnja u vezi s usuglašenošću s uvjetima iz ovih Smjernica.

OZNAČAVANJE, PREZENTIRANJE I OGLAŠAVANJE

Članak 17.
(Označavanje hrane bez GMO-a)

Smatra se da je hrana označena na način utvrđen Smjernicama ako je iz označavanja, prezentiranja, oglašavanja i poslovnih dokumenata vidljivo da je proizvod proizveden prema pravilima navedenim u Smjernicama.

Članak 18.
(Dokaz o usklađenosti)

Opisi u kojima je navedeno da hrana potječe iz proizvodnje bez GMO-a mogu se koristiti pri označavanju i oglašavanju hrane samo ako su svi sastojci ovih proizvoda proizvedeni u skladu s pravilima navedenim u Smjernicama.

Članak 19.
(Izbjegavanje dovođenja potrošača u zabludu)

Nije dopušteno koristiti termine, uključujući termine koji se koriste kao zaštitni znakovi, te prakse označavanja, prezentiranja i oglašavanja koje bi potrošače ili korisnike mogle dovesti u zabludu, jer se njima sugerira da je hrana o kojoj se radi ili sastojci koji se koriste u njezinoj proizvodnji u skladu s pravilima navedenim u Smjernicama.

Članak 20.
(Jasnoća označavanja)

Kada je riječ o hrani proizvedenoj prema odredbama ovih Smjernica, označavanje i oglašavanje trebaju sadržavati jasnu napomenu da se radi o proizvodnji bez GMO-a u skladu sa Smjernicama: npr. **proizvedeno bez GMO-a, potječe iz proizvodnje bez GMO-a** ili slične fraze. U Aneksu ovih Smjernica sadržan je popis svih termina koji su trenutačno u uporabi u različitim zemljama.

Članak 21.
(Certifikacijsko tijelo)

(1) Pri označavanju treba navesti naziv certifikacijskih tijela operatera ili gospodarskog subjekta koje je provelo posljednji korak u procesu pripreme ili prerade.

(2) Navodi sadržani u čl. 13. i 14. Smjernica moraju biti označeni na istaknutom mjestu tako da budu lako vidljivi, jasni i čitljivi te, kad je prikladno, neizbrisivi.

Članak 22.
(Označavanje hrane za životinje)

(1) Prema Smjernicama, za označavanje hrane za životinje može se koristiti sljedeći izraz: “pogodno za proizvodnju hrane bez GMO-a“.

(2) U Aneksu ovih Smjernica sadržan je popis termina koji su trenutačno u uporabi u različitim zemljama.

**REGIONALNI I NACIONALNI SAVJETODAVNI ODBORI ZA
PROIZVODNJU HRANE BEZ GMO-A**

Članak 23.
(Regionalni konzultativni i savjetodavni odbor)

(1) Preporučljivo je da regionalni konzultativni i savjetodavni odbor ima jednog predstavnika odgovornih vlasti zemalja iz dunavske regije i dodatne stručnjake iz područja proizvodnje bez GMO-a, označavanja i kontrole hrane, ako je potrebno.

(2) Zadaća ovog odbora je, među ostalim, osigurati razmjenu informacija i davati konkretne savjete u vezi s primjenom ovih Smjernica.

(3) Predstavnik odgovornih vlasti iz stavka (1) ovoga članka u ime Bosne i Hercegovine je predstavnik Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine.

Članak 24.
(Nacionalni konzultativni i savjetodavni odbori)

Dodatno, osim regionalnog odbora, na prijedlog nadležnih tijela Bosne i Hercegovine, entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, može biti osnovan i nacionalni odbor u Bosni i Hercegovini s ciljem davanja savjeta u vezi s bilo kojom temom koja se odnosi na primjenu Smjernica na nacionalnoj razini.

Članak 25.
(Stupanje na snagu)

Smjernice stupaju na snagu danom donošenja, a bit će objavljene na službenoj internetskoj stranici Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine (www.fsa.gov.ba) .

Broj: 01-1-02-3-480-1/17

Datum: 05.04.2017. godine

Ravnatelj
mr.sc. Džemil Hajrić, v.r.

ANEKS

POPIS KONKRETNIH TERMINA KOJI SU TRENUTAČNO U UPORABI U RAZLIČITIM ZEMLJAMA ZA POTREBE OZNAČAVANJA PROIZVODA BEZ GMO-A

HRANA:

Austrija: "ohne Gentechnik hergestellt" i "Gentechnik-frei erzeugt"

Francuska: „sans OGM“

Slovenija: „Brez GSO“

Mađarska: "GMO-mentes termelésből"

Njemačka: "ohne Gentechnik"

Sljedeći izrazi prijevodi su njemačkog izraza "ohne Gentechnik", koji je verificiralo udruženje *Verband Lebensmittel ohne Gentechnik*, a označuje hranu proizvedenu bez genetičkog inženjerstva i koristi se na zajedničkom žigu „Ohne GenTechnik“ u zemljama izvan njemačkog govornog područja:

talijanski: "No OGM"

španjolski: "Sin transgénicos"

engleski: "Non GMO".

HRANA ZA ŽIVOTINJE:

Austrija: „geeignet zur Herstellung gentechnik-frei erzeugter Lebensmittel“

Slovenija: „Primerno za proizvodnjo živil po zasebnem standardu Pridelano/proizvedeno brez GSO – brez gensko spremenjenih organizmov“

ⁱ Različite zemlje imaju različite pristupe kada se radi o pitanju mogu li oznaku "bez GMO-a" nositi proizvodi koji se proizvode od različitih poljoprivrednih biljaka ili samo oni za koje se GMO-i nalaze na tržištu (kao npr. kukuruz, soja, uljana repica) i/ili oni za koje postoji potencijalni rizik od onečišćenja pomoću GMO-a (kao što su riža, proizvodi od krumpira). Ovim Smjernicama nije propisano koji bi se od ovih pristupa mogao primjenjivati i nije isključena nijedna mogućnost. Moguće je riješiti pitanje dovodi li ovakvo označavanje potrošače u zabludu pravilima koja su propisana nacionalnim zakonima. Sami gospodarski subjekti koji plasiraju proizvode na tržište trebaju se pobrinuti da ne dođe do povrede drugih nacionalnih zakona.

ⁱⁱUvjeti označavanja variraju od zemlje do zemlje, npr. u Austriji se mogu koristiti svi navedeni termini, dok je u Njemačkoj odobrena samo jedna oznaka - "bez genetičkog inženjerstva". Predloženo je upućivanje na popis konkretnih termina navedenih u Aneksu ovih Smjernica.

ⁱⁱⁱTrenutačno postojeći sustavi u Austriji ili Njemačkoj omogućuju ovakav pristup. Naprimjer, u Austriji se na oznaci nalazi zvjezdica, koja upućuje na tekst da, u skladu s Uredbom Europske unije o organskim proizvodima, dani proizvod mora biti bez GMO-a. Najčešći razlog odbacivanja ovakvog označavanja je taj što može dovesti potrošače u zabludu, s obzirom na to da svi drugi organski proizvodi koji nemaju oznaku "bez GMO-a" ispunjavaju iste kriterije. Međutim, njemačka tijela vlasti tvrde da skupina proizvoda, npr. organsko mlijeko bez GMO-a, ne bi trebalo uspoređivati s drugim organskim mlijekom nego s bilo kojim drugim mlijekom. Dakle, ovakvom poredbom označavanje organskog mlijeka oznakom "bez GMO-a" ne bi trebalo predstavljati implicitno reklamiranje, te stoga ne bi trebalo ni dovoditi potrošače u zabludu.